

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

УДК 657

Вигівська І.М., к.е.н, доцент

Житомирський державний технологічний університет

Макарович В.К., к.е.н.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

**ОБЛІКОВА СКЛАДОВА МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
ФАКТОРИНГОВОГО БІЗНЕСУ**

Управління ризиками передбачає, як превентивні заходи щодо попередження та уникнення ризику або зниження його рівня, так і заходи щодо усунення негативних наслідків ризиків господарювання, які реалізувались (ризик, що настали; дійсні). У статті розглянуто методи управління ризиками діяльності факторингової компанії та, як наслідок, розроблено порядок (алгоритм) застосування таких методів. За кожним методом управління ризиками факторингового бізнесу визначено його облікову складову, що сприятиме у подальших дослідженнях розробці облікового забезпечення управління ризиками діяльності факторингової компанії

Ключові слова: факторинг, факторинговий бізнес, ризик, наслідки ризику, управління, облік

Vygivska I., Makarovych V.

**ACCOUNTING COMPONENT OF RISK MANAGEMENT METHODS OF
FACTORING BUSINESS**

Risk management involves both preventive measures for the prevention and risk avoidance or risk reduction, and measures to eliminate the negative effects of the business risks that have been realized (actual risks, actual ones). In the article the methods of risk management of the factoring company are considered and, as a result, the order (algorithm) of application of such methods is developed. For each method of risk management of factoring business, its accounting component is determined, which will facilitate further research into the development of risk management accounting for the factoring company.

Key words: actoring, factoring business, risk, consequences of the risk, management, accounting

Выговская И.Н., Макарович В.К.

**УЧЕТНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ
ФАКТОРИНГОВОГО БИЗНЕСА**

Управление рисками предусматривает, как превентивные меры по предупреждению и избеганию риска или снижение его уровня, так и меры по устранению негативных последствий рисков хозяйствования, реализовались (риски, наступили; действительны). В статье рассмотрены методы управления рисками деятельности факторинговой компании и, как следствие, разработан порядок (алгоритм) применения таких методов. По каждому методу управления рисками факторингового бизнеса определены его учетные составляющие, что способствует в дальнейших исследованиях разработке учетного обеспечения управления рисками деятельности факторинговой компании

Ключевые слова: факторинг, факторинговый бизнес, риск, последствия риска, управление, учет

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Облік через формування внутрішніх інформаційних потоків про діяльність компанії та її фінансові результати є забезпечуючою складовою системи управління. Наразі все більше актуалізується питання ризик-орієнтованого управління суб'єктами господарювання, зокрема і факторинговими компаніями, які постійно знаходяться під впливом внутрішніх та зовнішніх ризиків. Останні є досить різноманітними та, практично, не регульованими, проте внутрішніми ризиками факторингової компанії можна управляти та сприяти мінімізації їх ймовірних негативних наслідків.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження питань методів управління господарськими (економічними) ризиками та їх облікового забезпечення профодили такі науковці, як З.В. Гуцайлук [2], Джагентов А.Ш. [3], М.О. Козлова [4], В.І. Ткач [6], А.Є. Шевелєв [7], О. В. Шевелева [7], С.І. Шкирман [8].

Цілі статті. Метою дослідження є вивчення методів управління ризиками діяльності факторингових компаній, визначення доцільності застосування того чи іншого методу, встановлення порядку їх застосування з врахування ступеня ризику та його ймовірних наслідків, а також ідентифікація облікової складової методів ризик-менеджменту з метою подальшої розробки відповідного облікового забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Діяльність факторингових компаній здійснюється в умовах ризику, тому все більшої актуальності набуває ризик-орієнтоване управління. До методів управління ризиками факторингового бізнесу нами віднесено: 1) уникнення ризику через відмову здійснення факторингової операції; 2) диверсифікація через розподіл ризику між різними видами факторингу; 3) лімітування величини наслідків ризику високого та критичного рівнів; 4) самострахування ризиків факторингових операцій; 5) зовнішнє страхування внутрішніх ризиків факторингового бізнесу; 6) розподіл (передача) ризиків.

Ідентифікація вищевказаних методів дозволила розробити алгоритм управління ризиками факторингового бізнесу (рис. 1) та, як наслідок, визначити облікову складову методів ризик-менеджменту внутрішніх ризиків діяльності факторингових компаній. Викладена послідовність дій забезпечує якісний вибір методу управління та вказує на об'єкти бухгалтерського обліку, на які ці методи здійснюють свій вплив.

Слід зазначити, що на етапі ідентифікації внутрішніх ризиків факторингового бізнесу здійснюється кількісна оцінка ризику та приймається рішення щодо його прийняття або відмови від здійснення факторингової операції.

Більш детально зупинимось на кожному із методів управління ризиками факторингового бізнесу та визначенню їх місця в бухгалтерському обліку.

1. Уникнення ризику через відмову здійснення факторингової операції, зумовлене допустимим рівнем ризику та можливими негативними наслідками від його настання. Відмова від ризику не є господарською операцією та, відповідно, не відображається в бухгалтерському обліку.

При застосуванні даного методу відбувається пошук нового факторанта із співпраці з яким у майбутньому фактор зможе отримати економічні вигоди від здійснення факторингових операцій. Супутніми заходами мінімізації ризику виступає метод отримання додаткової інформації, який реалізується через одержання нових внутрішніх та зовнішніх інформаційних потоків щодо причин виникнення ризику, можливості впливу на нього та усунення взагалі. Збір інформації відображається в обліку через послуги консалтингових фірм, аналітичних центрів, експертних бюро тощо (платні консультаційні послуги) і адміністративні витрати та/або інші операційні витрати, зумовлені збільшенням робочого часу працівника, його заробітної плати, витрачання матеріалів та інше.

Проте, не дивлячись на затратну частину збору додаткової інформації, вона дозволяє повторно переглянути ризики за окремо взятим договором факторингу і у випадку прийняття ризику сприяє обґрунтованості подальших рішень ризик-менеджерів і керівництва факторингової компанії.

2. Диверсифікація визначається розподілом ризику між різними видами факторингу та факторантами. Перевагою даного методу є можливість уникнення збитків за конкретним договором факторингу, видом факторингу, а також забезпечення зниження рівня концентрації ризиків. В бухгалтерському обліку диверсифікація факторингових операцій відображається як відступлення права грошової вимоги за новими договорами факторингу.

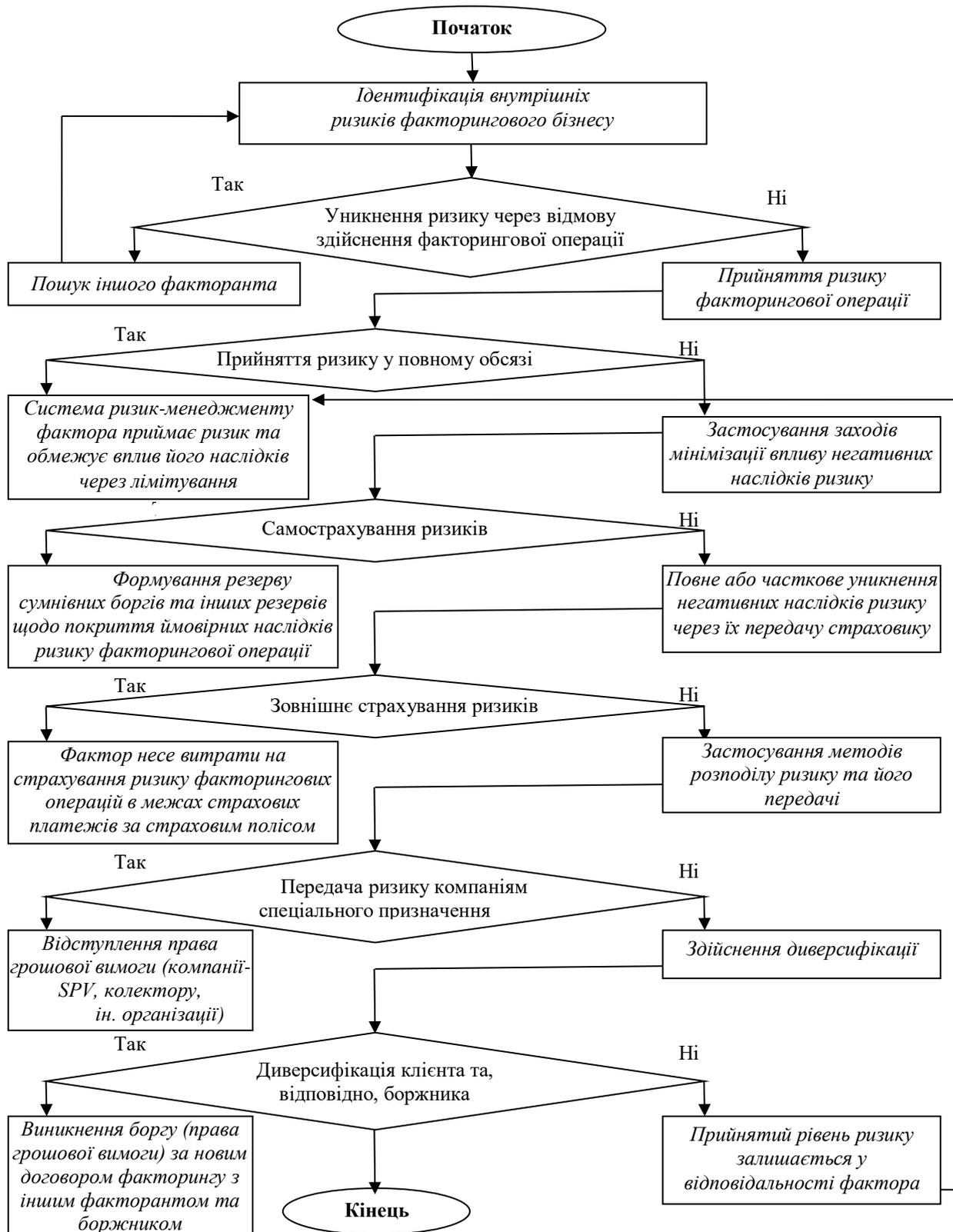

Рис. 1. Порядок застосування методів управління ризиками факторингової компанії та їх облікова складова

3. Лімітування дозволяє уникнути наслідків ризику високого та критичного рівнів через встановлення системою ризик-менеджменту граничного значення рівня внутрішнього ризику факторингового бізнесу та одночасно зумовлює втрати

економічних вигод від здійснення факторингових операцій. В обліку здійснюється відображення запланованих факторингових операцій, однак навіть незначний ризик за умови певного набору обставин може бути реалізований, що тягне за собою понесення витрат основної діяльності факторингової компанії.

4. Самострахування ризиків факторингових операцій надає можливість розподілити у часі витрати на майбутнє покриття негативних наслідків ризику. Самострахування відбувається через формування внутрішніх резервів компанії (резерв сумнівних боргів за факторинговими операціями, забезпечення майбутніх виплат і платежів задля погашення власних боргових зобов'язань перед третіми особами тощо). Вказаний метод безпосередньо знаходить своє відображення в бухгалтерському обліку через господарські операції з формування, нарахування та використання внутрішніх резервів покриття ймовірних негативних наслідків. Однак, на практиці залишається проблема щодо реального фінансового забезпечення створених резервів.

5. Страхування внутрішніх ризиків факторингового бізнесу здійснюється шляхом укладання страхового договору, яким визначається обсяги відшкодувань ймовірних наслідків ризику, суми страхових платежів та інші умови. Страхування ризиків за факторинговими операціями – не поширене явище на ринку страхових послуг України. Зарубіжна практика в цій сфері вказує на обов'язковість страхування кредитного ризику за таким видом факторингу як імпорتنний та рекомендує страхувати події щодо невиконання умов договору поставки тощо. При застосуванні даного методу в нашій державі доречним є страхування відповідальності учасників факторингу, що зумовлює відображення в обліку витрат на сплату страхових платежів та отримання доходів при настанні страхових випадків.

6. Розподіл (передача) ризику – відступлення права грошової вимоги, колектору, компанії-SPV, іншій організації, що передбачає повну або часткову передачу ризику іншому суб'єкту господарювання.

Вітлінський В.В. [1] та Кузь В.І. [4] підкреслюють, що при передачі ризиків факторинговою компанією (беззворотне відступлення права грошової вимоги) в обліку відображаються господарські операції щодо комісійних винагород з передачі дебіторської заборгованості іншим спеціалізованим фінансово-кредитним установам.

Підводячи підсумки, можна стверджувати, що несистемний характер досліджень бухгалтерського обліку діяльності факторингових компаній в умовах ризику спричиняє низьку ефективність ризик-менеджменту. Отже, вищевизначені заходи (методи) сприяють зниженню ступеня ризику та ймовірності настання його негативних наслідків. Поряд з цим, виникають проблеми забезпеченості фінансовими ресурсами, кваліфікованим персоналом, актуальним програмним забезпеченням з ризик-менеджменту тощо. Тому, проаналізувавши сутність, переваги та недоліки застосування кожного з методів управління ризиками, зауважимо, що при незначному рівні ризику метод розподілу ризику, диверсифікації та зовнішнього страхування будуть досить затратними та економічно неефективними. За таких умов формування внутрішніх резервів, уникнення ризику за факторинговими операціями та його лімітування є цілком виправданими.

Висновки. Нерозробленість облікового забезпечення аналізу ефективності факторингового бізнесу в контексті ризик-орієнтованого управління унеможливорює контроль за доцільністю здійснення того чи іншого виду факторингу та зумовлює необхідність удосконалення методики бухгалтерського обліку факторингових операцій в умовах ризику. Виходячи із ідентифікованих методів управління ризиками, розроблено алгоритм застосування методів зниження (нейтралізації) ризиків факторингового бізнесу та визначено господарські операції відповідно до управлінського рішення, а також, запропоновано облікове забезпечення управління вищевказаними ризиками. Виокремлено об'єкти бухгалтерського обліку при застосуванні методів мінімізації ризиків факторингу. Наведені пропозиції дозволили

привести облікове забезпечення управління ризиками факторингового бізнесу у відповідність до галузевої специфіки та сучасних умов господарювання.

Перспективами подальших досліджень є, безпосередньо, розробка облікового забезпечення управління ризиками факторингового бізнесу, зокрема в частині облікового забезпечення методів управління господарськими ризиками факторингової компанії, задля уникнення ризику вцілому або його часткового прийняття, а також мінімізації ймовірних негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві. Київ, 2004. 480 с.
2. Гуцайлюк З. В. Ризики факторингового бізнесу: обліковий вимір. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. № 2(72). С. 27–31.
3. Джангетов А. Ш. *Учет и оценка экономических рисков хозяйствующего субъекта: на примере предприятий электрических сетей*: автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.12 – бухгалтерский учет, статистика / Финансовая академия при Правительстве Российской Федерации. Москва, 2004. 24 с.
4. Козлова М. О. *Облік і контроль процесу резервування*: дис. ... канд. економ. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. Житомир, 2006. 203 с.
5. Кузь В.І. Сек'юритизація як альтернативне джерело фінансування факторингу. *Науковий журнал. Вісник Дніпропетровського університету ім. О. Гончара. Серія: Економіка*. 2015. Вип. 9 (2). №10/1. Том 23. С. 48–54.
6. Ткач В. И., Романова С. В., Чешев С. А. Учет резервов предприятия. Москва, 2000. 96 с.
7. Шевелев А. Е., Шевелева Е. В. Риски в бухгалтерском учете. Москва, 2007. 280 с.
8. Шкирман С. И. Фонды и резервы, создаваемые организациями. Расчет чистых активов и доли выбывающего учредителя. Минск, 2007. 272 с.

Рецензент д.е.н., професор Легенчук С.Ф.

УДК 657:332.3 (477)

Жураковська І.В., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ОБЛІК ПРАВА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ У СКЛАДІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Бухгалтерський облік земельних ділянок характеризується наявністю різноманітних варіантів її відображення в залежності від призначення. В Україні в умовах мораторію на продаж сільськогосподарських земель актуальним є впровадження вимог МСФЗ 16 «Оренда», яке передбачає відображення на балансі орендованих земельних ділянок. Їх балансовий облік забезпечить розкриття реальної вартості активів сільськогосподарських підприємств і стане першим кроком на шляху до формування ринку землі. Запропоновано відокремлене відображення нематеріальних активів, які представляють права користування, та інтелектуальну власність, розроблено пропозиції з таксономії показників прав користування земельними ділянками. Обґрунтовано недоцільність повного копіювання таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності. Рекомендовано доповнити її кодуванням для відповідності плану рахунків і більш деталізувати базові активи, які мають стратегічне значення в економіці України.

Ключові слова: земля, оренда, права користування, нематеріальні активи, таксономія

Zhurakovska I.

ACCOUNTING OF THE RIGHT TO USE THE LAND PLOT AS PART OF INTANGIBLE ASSETS

Accounting for land is characterized by the presence of various options for displaying it, depending on the purpose. In Ukraine, under the terms of the moratorium on the sale of agricultural land, the implementation of the requirements of IFRS 16 "Lease", which provides for the balance of leased land, is relevant. Their balance accounting will ensure the disclosure of the real value of assets of agricultural enterprises and will be the first step towards the formation of a land market. A solitary reflection of intangible assets representing rights of use and intellectual property has been proposed, proposals on taxonomy of land use rights indicators have been developed. Reasonably inexpediency of full copying the taxonomy of financial statements according to